

Jan Ratycz

Stan elementarnego nauczania religii w obrządku greko-katolickim w Polsce

Studia Katechetyczne 5, 327-344

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Ratycz (proboszcz ze Stawczanów k. Lwowa),

STAN ELEMENTARNEGO NAUCZANIA RELIGII
W OBRZĄDKU GREKO-KATOLICKIM W POLSCE

W s t ę p

Obrządek greko-katolicki w Polsce występuje na dawnym obszarze wschodniej Galicji i składa się z trzech diecezji: arcybiskupstwa we Lwowie i dwóch biskupstw - w Przemyślu i Stanisławowie. W ostatnim czasie (w roku 1935) z dziesięciu dekanatów diecezji przemyskiej utworzono oddzielną administraturę apostolską z siedzibą w uzdrowisku Rymanów.

Liczba wiernych w arcybiskupstwie lwowskim: 1.400.000; duszpasterstwo: w 54 dekanatach 1266 parafii, duszpasterzy 874, kościołów i kaplic 1351.

Liczba wiernych w diecezji przemyskiej: 1.220.000, parafii 613, księży 840, kościołów i kaplic 1288.

Diecezja w Stanisławowie: liczba wiernych 1.100.000, duszpasterzy 507, parafii 419, kościołów 812 i 72 kaplice.

Administracja apostolska na Łemkowszczyźnie: w 10 dekanatach liczba wiernych 80.000, parafii 75, księży 60, kościołów i kaplic 90.

Aby zapoznać się ze stanem elementarnego nauczania religii, należy dokonać przede wszystkim przeglądu będących w użyciu podręczników szkolnych.

I. Literatura

1. Podręczniki szkolne

Przed pierwszą wojną światową były u nas w wyłącznym użyciu we wszystkich trzech diecezjach następujące podręczniki szkolne:

A. We wszystkich szkołach ludowych

1. "Małyj Katechizm chrystiańsko-katołyćkoji religiji", odobrenyj ciłym Preosw. awstrijským Jępyskopatom dnia 9.4.1894. U Lwowi, 1924. Nakładom Wydawnictwa szkolnych knyżok. Aprobata Mytrop. Ordynariatu z dnia 24.4.1912. Cyna 0,90 zł. Format 22 x 14 cm, storon (zi zmistom) 78. Pytan 274 (Małyj Katechizm austriacki).

2. "Korotka istorija biblijna St. i N. zawitu dla narodnych szkyl" (Krótka historia biblijna St. i N. Testamentu dla szkół ludowych, wg podręcznika szkolnego A.Torońskiego, wydana przez Jana Rudowicza, Lwów, stron 104; 48 czytanek ze Starego Testamentu, 69 czytanek z Nowego Testamentu. Zaaprobowana przez Kurię Metropolitálną 31.1. 1910 r.).

B. W szkołach miejskich, w klasach wyższych

1. "Istorija biblijna Staroho i Now. Zaw. dla narodnych szkyl". Z 52 obrazkami i kartoju Pałestyny. Lwiv 1919. Nakładom Wydawnictwa szkolnych knyżok. Form. 21 x 13,5, stor. 212 (Biblijna historia Starogo i Nowego Testamentu dla szkół powszechnych. 83 czytanki ze Starogo i 95 czytanek z Nowego Testamentu).

2. "Sarędnij Katechyzm chrystijańsko-katołyćkoji religiji, odobrenyj dla školnoj mlodezi". (Preosw. hr.-k. Ordynarijatom u Lwowi 1919. Nakładom Ukr. Pedah. Tow.) Aprobata M. Ordynarijatu z dnia 14.4.1918. Form. 22 x 14 cm, stor. (z mołytwamy i zmistom) 168 (Średni katechizm chrześcijańsko-katolickiej religii, wydany dla młodzieży szkolnej. 768 pytań katechetycznych).

3. "Mała liturhika" o. Ł.Łużnyćkoho. Lwiv 1923. Form. 21 x 13,5 cm, stor. 94 (Mała liturgika Kościoła greko-katolickiego, autorstwa Leonida Łużnickiego).

4. "Narys istoriji Cerkwy, w opowidanniach". Z uczebnyka prof. F.Macha, perekław i dopownyw o. Leonid Łużnyćkyj, katychyt wydiłowoji szkoły w Tarnopoży. U Lwowi 1898. Form. 20,5 x 13,5, stor. 115 (Zarys historii Kościoła w opowiadaniach, autorstwa Leonida Łużnickiego, według podręcznika szkolnego prof. Macha).

Po wojnie światowej zaczęły się ukazywać różne podręczniki jak grzyby po deszczu, i tak:

1. "Małyj Katechyzm chrystijańsko-katołyćkoji wiry" o. Leonyda Łużnyćkoho. U Lwowi 1923. Nakładom Wydawnictwa szkolnych knyżok. Odobrenyj Mytrop. Ordynarijatom dnia 22.6.1921 (Małyj Katechizm chrześcijańsko-katolickiej wiary, zredagowany przez Leonida Łużnickiego, Lwów 1923, stron 84).

Katechizm ten posiada 36 czytanek, w których zawarte są różne święta roku kościelnego. (Pierwsza czytanka dotyczy Narodzin Bożej Rodzicielki. Jest to pierwsze święto naszego roku kościelnego, zaczy-

nającego się, we wrześniu. Po każdej jednostce ujętej całościowo występują różne pytania katechetyczne. Taka forma katechizmowa jest u nas nowością).

Katechizm łuznickiego zawiera następujące jednostki:

Wrzesień

1. Narodziny Maryi (8 /28/ września).
O Bogu i stworzeniu pierwszych ludzi.
2. Święto Podwyższenia Krzyża świętego (14 /27/ września).
O chrześcijańskiej miłości i dziełach miłosierdzia.

Październik

3. Opieka Najświętszej Bogurodzicy (1 /14/ października).
O chrześcijańskiej nadziei.
4. Święto św. męczennika Dymitriusza (26 paźdz. /8 list./).
O chrześcijańskiej wierze i o 6 głównych prawdach wiary.

Listopad

5. Św. Michała Archanioła (8 /21/ listopada).
O aniołach.
6. Świętego Jozafata (12 /25/ listopada).
O Kościele katolickim
7. Czas Adwentu (post św. Filipa) (15 /28/ listopada do 24 grudnia /6 stycznia/).
O obietnicy Zbawiciela.
8. Święto wprowadzenia Bożej Rodzicielki do Świątyni (21 listopada /24 grudnia/).
O modlitwie w ogólności i o "Ojcze nasz".

Grudzień

9. Święto św. Mikołaja (6 /19/ grudnia).
O wyznaniu wiary.
10. Niepokalane Poczęcie Maryi (8 /22/ grudnia).
O grzechu pierworodnym.
11. Boże Narodzenie (25 grudnia /7 stycznia/).
O Synu Bożym i o pierwszym przykazaniu.
12. Sobór przesyjatyja Bohorodycy, ku czci Matki Boskiej i św. Józefa (26 grudnia /8 stycznia/).
O latach dziecięcych Jezusa Chrystusa i o 2 przykazaniu.
13. Święto św. Szczepana, pierwszego męczennika (27 grudnia /9 stycznia/).

Styczeń

14. Obrzezanie Pańskie lub Nowy Rok.
O latach młodzieńczych Chrystusa. Czwarte przykazanie i sakrament małżeństwa.
15. Objawienie Pańskie (Epifania) (6 /19/ stycznia).
O Trójcy Przenajświętszej i o nauce Jezusa Chrystusa.

16. Trzech Świętych (30 stycznia /12 lutego/).
O łasce Bożej i o siedmiu sakramentach.
- Luty
17. Święto Matki Bożej Gromnicznej (Ofiarowanie Pana Jezusa w świątyni, slav. Stritenje Hospoda Naseho) (2 /15/ lutego).
O grzechu w ogólności i o 7 grzechach głównych.
18. Wielki Post (przed Wielkanocą).
O pokucie (w ogólności).
- Marzec
19. 3 niedziela Wielkiego Postu: Uwielbienie krzyża.
Badanie sumienia (rachunek sumienia).
20. "Głębokie pokłony" we czwartek po 4 niedzieli Wielkiego Postu.
Żal za grzechy.
21. Zwiastowanie Najśw. Maryi Pannie (25 marca /7 kwietnia/)
"Zdrowaś Maryjo" (Pozdrowienie Anielskie).
- Kwiecień
22. Niedziela Palmowa.
Postanowienie poprawy.
23. Wielki Tydzień. Wielki Czwartek.
Spowiedź.
24. Wielki Piątek.
O cierpieniach i śmierci Jezusa Chrystusa, o zadość-uczynieniu i odpustach.
25. Wielkanoc. Zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa i rzeczy ostateczne.
- Maj
26. Oddawanie czci Maryi w miesiącu maju.
O cnotach w ogólności. Cnoty Boskie, moralne i 7 cnót głównych.
27. Św. Teodozjusza (3 /16/ maja).
O doskonałości chrześcijańskiej i o radach ewangelicznych.
28. Wniebowstąpienie Pańskie i Jego powtórne przyjście.
29. Zielone Świątki.
O Duchu Świętym i o grzechach przeciw Duchowi Świętemu.
- Czerwiec
30. Boże Ciało.
O Eucharystii i o Mszy świętej.
31. Święto Bolesci Najśw. Maryi Panny, feria 10 po Wielkanocy i Najświętszego Serca Jezusowego.
Komunia święta.
32. Narodzenie św. Jana Chrzciciela (24 czerwca /7 lipca/).
O pozostałych przykazaniach (5-10), o grzechach, które wolażą o pomstę do nieba i o grzechach cudzych.

33. Świętych Piotra i Pawła (29 czerwca /12 lipca/).
O przełożonych w Kościele katolickim, o święceniach kapłańskich i sześciu przykazaniach kościelnych.

Lipiec

34. Św. Olgi (11 /24/ lipca) i Włodzimierza (15 /28/ lipca).
O sakramentach chrztu i bierzmowania i o obrzędach w Kościele katolickim.

Sierpień

35. Przemienienie Pańskie (6 /19/ sierpnia).
O świętych obcowaniu.
36. Wniebowzięcie Maryi.
O ostatnim namaszczeniu.

2. "Biblijni obrazki". Pierwsze początki nauki religii swiaszcz. S. Biłeńko. Lwów 1923. Nakładem autora (Obrazki biblijne. Pierwsze początki nauki religii, Szymona Biłeńskiego, stron 75).

3. "Chryścijańsko-katołycka nauka wiry w biblijnych opowiadaniach" dla trotoji klasy narodnych szkół. Lwów 1925. Nakładem swiaszcz. Kooper. "Własna Dopomoha" (Chrześcijańsko-katolicka nauka wiary w opowiadaniach biblijnych, dla 3 klasy szkół ludowych, tego samego autorstwa, Lwów 1925, stron 121. 80 czytanek, z czego 32 ze Starego Testamentu).

W podręczniku tym dokonano próby wprowadzenia nauki religii małych dzieci w nauczanie systematyczne. Przedwczesna śmierć autora nie pozwoliła doprowadzić do końca zamierzonego dzieła.

4. "Isus u serciach ditej". Nauka hreko-katołyckoji religiji na osnowi biblijnych opowiań dla ditej perszoji i druhoji klasy wseludnych szkół, ułożyw swiaszcz. Iwan Rudowycz, katychyt i profesor derżawnoji uczytelśkoji semynariji u Lwowi. Lwów 1926. Nakładem Wydaw. szkolnych knyżok. Aprobata Mytrop. Ordynarijatu z dnia 8.4.1926 (Jezus w sercach dzieci. Nauka greko-katolickiej religii na podstawie opowiań biblijnych dla dzieci pierwszej i drugiej klasy szkoły ludowej, ułożona przez Jana Rudowicza, katechetę i profesora państwowego seminarium nauczycielskiego we Lwowie, stron 124, 229. pytań katechizmowych).

5. "Biblijnyj Katechizm chryścijańsko-katołyckoji religiji dla wseludnych szkół". U Lwowi 1932. Nakładem derżawnoho Wydawnytwa szkolnych knyżok pry Kuratoriji Lwiwśkoji szkolnoji Okruhy. Aprobata Metrop. Ordynarijatu z dnia 12.5.1928 (Biblijnyj Katechizm religii katolickiej dla szkół powszechnych, tego samego autorstwa, stron 184. Pytań katechizmowych 301).

"Katechizm Biblijny" Jana Rudowicza

Autor chciał ułożyć taki podręcznik, który, jak sam powiedział, łączyłyby w sobie w organiczną całość historię biblijną, katechizm oraz niezbędną wiedzę z liturgiki i to zbudowany na zasadach metody

monachijskiej. Podręcznik składa się z opowiadań, w których są zawarte różne pytania katechizmowe, przy czym opowiadania te są uporządkowane chronologicznie. Widać jednak jak na dłoni, że przez to utracony został system katechizmu. Do nauczania katechizmu w wyższych klasach jest przeto ten podręcznik nieużyteczny, ale także nieodpowiedni jest on dla niższych klas, bowiem pytania katechizmowe nie występują w organicznej spójności z biblijnymi opowiadaniem.

6. "Mały Katechyzm chrystyjański-katolicki religii" dla wseludnych szkół. Lwów 1929. Nakładem Wydawnictwa szkolnych książek. Aprobata Mytr. Ordynarijatu z dnia 11.7.1928 (Mały Katechizm religii chrześcijański-katolickiej dla szkół powszechnych. Również tego samego autorstwa. Stron 83. Czytanek 66. Pytań katechizmowych 374).

Wprowadzona została tutaj pewna nowość, mianowicie w większości czytanek (lecz nie we wszystkich) występują krótkie zwarte teksty, po których następują pytania katechizmowe.

7. "Boża nauka". Katechyzm chrystyjański-katolicki wiry na osnowi Biblii, dla wseludnych szkół, odobreny hrekokatolickim Jepyskopatom. Cina prymirnyka 1 zoł. U Lwowi 1934. Nakładem hreko-katoł. Archien. fondu u Lwowi. Ne podano daty aprobaty ("Nauka Boża". Katechizm wiary chrześcijański-katolickiej na podstawie Biblii, dla szkół ludowych, zaaprobowany przez episkopat greko-katolicki, jednak bez daty aprobaty. Lwów 1934. Pytań katechizmowych 289, czytanek 44).

"Boża nauka". Ta książka została zredagowana przez komisję, której członkami byli: kanonik Dzerowicz, profesor katechetyki, dr Łaba, profesor patologii i hermeneutyki, dr Cehelski, katecheta gimnazjalny oraz katecheci szkół miejskich Nowosad, Zafiowski i Saprun. Głównym recenzentem był pisarz dr Kostelsnyk. - Każda czytanka zaczyna się od jakiegoś opowiadania biblijnego, które kończy się prawdami katechizmowymi, dalej następują pouczenia, modlitwa lub pieśń kościelna. Do katechizacji książka ta jest nieodpowiednia, gdyż brak jej systematyki w przedstawianiu prawd katechizmowych.

W diecezji stanisławowskiej wydano dwa własne podręczniki, a mianowicie:

1. Mały Katechizm chrystyjański-katolicki religii. Z pidručnyka "Mały katechyzm chryst.-kat. religii", odobreny ciłym Preosw. Awstrijskim Jepyskopatom dnia 8 kwitnia 1894, pererobowy o. Justyn Hirniak. Pjatyj nakład Stanysławiw 1932. Nakładem Kooperatywy: "Swiaszczenyca Pomicz". Aprobowany Jepyskopśkym Ordynarijatom 9.8.1928 (Mały Katechizm chrześcijański-katolickiej religii, przerobiony przez ks. Justyna Hirniaka, stron 54, pytań 295).

2. "Korotka biblijna istorija staroho j nowoho zawita". Ułożony o. Justyn Hirniak. Tretyj nakład. Stanysławiw 1933. Nakładem Kooperatywy "Swiaszczenyca Pomicz". Odobreny Jepyskopśkym Ordynarijatom dnia 10.6.1930 (Krótka historia biblijna Starego i Nowego Testamentu, te-

goz samego autorstwa, stron 101, 110 czytanek, z czego 43 czytanki ze Starego Testamentu.

W diecezji przemyskiej nie używa się własnych podręczników. W diecezji tej korzysta się z podręczników szkolnych wydanych we Lwowie lub Stanisławowie, według uznania duszpasterzy.

Jednak w ostatnim czasie ukazały się tam:

1. "Biblijna istoria w obrazach". Zładyw o. P. Cz. Peremyszł 1935. Wydawnictwo: "Krynycia" w Peremyszły (Historia biblijna w obrazach. 57 obrazów z tekstem. Stron 64. Coś na wzór "Bilderbüchleins" prałata Wilhelma Pichlera, jednak dużo uboższe wydanie).
2. "Korotkyj Katechyzm" (ilustrowanyj), se je najważniszu prawdy chrystijansko-katołyćkoji rełehiji. Nakładom Tow. "Jeparchijalna Pomycz" w Peremyszły 1935 (Krótki Katechizm, to jest: najważniejsze prawdy chrześcijańsko-katolickiej religii, stron 63).

2. Modlitewniki

1. "Mołytownyk dla mołodziży". Lwiv. Nakładom Ukr. Pedah. Tow. 1914, Form. 12 x 8,5 cm, stor. 221, III (Modlitewnik dla młodzieży, wydany przez Ukraińskie Towarzystwo Pedagogiczne).
2. O. Berezowskyj Łazar Cz.S.W.W. Mołytna dobroji dytyny. Mołytownyczok dla dobrych dytok. Wyd. 4. Żowkwa 1929, 32°, 108 (Modlitwa dobrego dziecka, ułożony przez Łazarza Berezowskiego z zakonu bazylianów).
3. O. Kozanewycz Ewen Omelan Cz. S.W.W. "Da swiatyt`sia Imja Twoje". Mołytwosłoweć dla mołodziży. Wyd. 13. Żowkwa 1929, 32°, 236. (Święć się Imię Twoje. Modlitewnik dla młodzieży, ułożony przez Eugeniusza Emiliana Kozaniewicza, bazylianina).
4. "Zołotyj Klucz". Mołytownyk "Naszoho Pryjatela". Cına 0,70 (Złoty Klucz).

3. Dalsza literatura służąca jako środek pomocniczy

Dla katechetów przy nauczaniu dzieci 1 i 2 klasy (gdzie nauka winna dokonywać się za pomocą przekazu ustnego):

1. "Pozwólcie dzieciom przyjść do Mnie", Leonida Łuźnickiego, część 1.
 2. "Początki nauki religii", Szymona Bileńskiego.
 3. "Obrazki biblijne" z Wydawnictwa Herdera lub te, które zostały wydane przez ks. Dżułyńskiego.
- "Pozwólcie dzieciom przyjść do Mnie"

Jeszcze przed I wojną światową wydał Leonid Łuźnicki, ówczesny katecheta gimnazjalny i obecny profesor historii Kościoła na Akademii Teologicznej we Lwowie, pięć małych broszur pod wspólnym tytułem "Po-

zwólcie dzieciom przyjąć do Mnie" jako wyjaśnienie nauki katechizmu.

Pierwsza z owych broszur została przeznaczona przez autora dla początkujących. W drugim wydaniu ukazała się ona w roku 1909 i ma 55 stron.

"Pierwsze prawdy zostają przekazywane małym dzieciom za pomocą opowiadań biblijnych", pisze autor w swoim słowie wstępnym. Takich opowiadań mamy w broszurze 34, z czego 5 pochodzi ze Starego Testamentu, pozostałe zaś z Nowego. Lekcję pierwszą poświęca autor wyjaśnieniu znaku krzyża, dalsze biblijnym wydarzeniom. Ze Starego Testamentu opowiada on o stworzeniu świata, ludzi, aniołów, dalej mówi o upadku pierwszych rodziców, o karze i obietnicy Zbawiciela i zaczyna zaraz Nowy Testament. Ze swych opowiadań wydobywa odpowiednie prawdy i łącząc z nimi różne modlitwy lub pieśni kościelne.

4. Dzieła metodyczne i katechetyczne

Wykaz katechetycznej (i pokrewnej) literatury w języku ojczystym.

A. Dzieła teoretyczne

1. Pastyrské Bohosłowije Dra Julijana Peleşa (Teologia pastoralna, dr Juliana Peleşa, wydanie 2 poprawione, Wiedeń 1885. Wydawnictwo zakonu mechtarystów. Format 22,5 x 14,5 cm. Stron 982. Zob. par. 104 do 140, str. 207-262: katechetyka).

2. Praktycznyj Prowidnyk dla swiaszczenykiv wzehali a osoblywo dla duszpastyriw, ułożył Aleksander Baczynskyj, domowy prałat Joho Swiastosti i Kancler Mytrop. Kapituły (Praktyczny Przewodnik dla księży, Aleksandra Baczyńskiego. Lwów 1901. Format 20 x 14 cm, str. 811. Zob. rozdz. 5: O szkole, str. 545-585).

3. O. Aleksander Baczynskyj i o. dr Iwan Bartoszewskyj, Pastyrsko Bohosłowije (Teologia pastoralna, Aleksandra Baczyńskiego i dr Jana Bartoszewskiego, Lwów 1903. Ten sam format).

4. Swiaszcz. dr J. Łewyckij, Pastyrské Bohosłowije (Teologia pastoralna, ks. dr Jarosława Lewickiego, Lwów 1928, Format 18 x 12,5 cm. Stron 173. Zob. par. 21, str. 40-43: Duszpasterstwo dzieci).

5. Narys katechetyky i metodyky wraz z ważniszymy rozporjadkami i planamy dla nauky religiji w narodnych i wydiłowych szkołach. Ułożył o. Ewhen Huzar, katychyt mużeśkoho, uczytelśkoho seminara (Krótki zarys katechetyki i metodyki, Eugeniusza Huzara, katechety seminarium nauczycielskiego. Lwów 1906. Format 20 x 13, stron 100).

6. Katechetyka, napysaw o. Julian Dzerowycz, dyrektor III derżaw. uczyt. seminaru u Lwowi (Katechetyka, Juliana Dzerowicza, dyrektora III państwowego seminarium nauczycielek. Lwów 1930. Wydawnictwo greko-

-katolickiej Akademii Teologicznej we Lwowie. Format 24,5 x 16,5 cm. Stron 184).

7. Plan nauki religii dla siłskych szkół (Plan katolickiej nauki religii obrządku greckiego dla szkół ludowych. Wydawnictwo Kurii Metropolitalnej, Lwów 1924. Format 13 x 8 cm. Str. 15).

8. Plan nauki religii w narodnych szkołach, S. Biłeńkoho, napechatanyj w "Nywi" za 1924 r. (Szczegółowy plan nauki religii w szkołach ludowych. Został wydrukowany jako propozycja katechety Szymona Biłeńskiego, wydrukowany w kapłańskim miesięczniku "Niwa" z roku 1924. Zob. wymienione czasopismo, str. 18-21 (zeszyt 1), 70-75 (2-3), 182-187 (5-6), 334-338 (10).

9. Plan nawczannia religii w narodnych szkołach, zładyw o. Justyn Hirniak. Stanysławiw 1932. Nakładom Jepyskopśkoho Ordynariatu (Plan nauczania religii w szkołach ludowych, ks. Justyn Hirniak, Stanisławów 1932. Format 23 x 15 cm, str. 16).

10. Sobor Lwiwśkyj z 1891 r. Czynnosty i riszennia ruskoho prowincjonalnoho Soboru w Hałyczyni, szczo widbuwsia w 1891 r. Nakładom Mytropołyczo Ordynariatu, Lwiv 1896 (Lwowski synod prowincjonalny z roku 1891, Lwów 1896. Format 23 x 15 cm. Str. 264).

11. Dodatek do czynnostej i riszeń ruśkoho, prowincjonalnoho Soboru w Hałyczyni z 1891 r. Nakładom Mytropołyczo Ordynariatu. Lwiv 1891 (Dodatek do postanowień lwowskiego synodu prowincjonalnego z roku 1891. Format 23 x 15 cm. Str. 638. Zob. II tytuł X załącznika: O zarządzaniu słowem Bożym i o nauczaniu religii. Str. 205-206).

Synod w Zamościu w roku 1720 uznał naukę katechizmu za tak ważną sprawę, że za każde opuszczenie nauki katechizmu groziła grzywa 10 florenów. Jeśliby ksiądz przez dłuższy czas zaniedbywał nauczania, winien zostać zasuspendowany.

W 6 załączniku (str. 326-329) znajdujemy List Pasterski Jego Wielobności Metropolity Józefa Sembrantowicza o katechizacji.

12. Riszennia Lwiwśkoho eparchijalnoho Soboru, widbutoho 28 i 29 hrudnia 1905. Żowkwa 1906 (Postanowienie lwowskiego synodu diecezjalnego z roku 1905. Format 21,5 x 14 cm. Str. 75).

W 5 rozdziale (str. 43-47) jest mowa o obowiązkach komisarzy szkolnych. W 6 rozdziale podkreślona jest ważność nauki katechizmu i podane są różne wskazówki, jak ten ważny obowiązek należy wypełniać.

13. Pastyrśkyj lyst Wysokopreosw. Mytropołyta Kyr Andreja pro ważnist` kacychyzuwanntia ditej z 19.II.1905 r. (List pasterski Najdost. Metropolity Andrzeja Szepetyckiego o wadze nauczania katechizmu. Format 19,5 x 12,5. Stron 16).

14. Pastyrśkyj lyst Wysokopreoswiaszczennoho Josafata Kocyłowskoho, jepyskopa Peremyśkoho, O religijnym nauczaniu młodocy. Wydanyj 1936 (List pasterski Najd. Jozafata Kocyłowskiego, biskupa przemyskie-

go, O religijnym wychowaniu młodzieży szkolnej. Wiadomości diecezjalne z roku 1936. Format 28,5 x 15,5. Str. 105-117).

15. Katychytycznyj msiacznik. Orhan "Twa Katychytyw". Dodatek do "Nywy" za 1911 r. Pod redakcijeju o. Iwana Turkewycza. Form. 22 x 14,5. stor. 84 (12 czyseł) (Miesięcznik katechetyczny. Dodatek do kapłańskiego czasopisma "Niwa" z roku 1911).

Ukazało się tylko 12 numerów. Godnym zauważenia jest artykuł dr Boziana "Monachijska metoda katechetyczna"; niestety, nie doprowadzony do końca.

16. "Za nowi metody duszpasterskoji pracy". Referaty 1 okružnoho duszpasterskoho kursu w Złoczewi, widbitoho 3 i 4 žypnia 1915 r. Lwiv 1936. Form. 24 x 16 cm, stor. 85 (O nowych metodach pracy duszpasterskiej. Referaty pierwszego okręgowego kursu duszpasterskiego, odbytego w Złoczowie).

Znajdujemy tutaj rozprawę noszącą tytuł: "Jaką metodę należy stosować obecnie w nauce religii w szkole i w Kościele?" (zob. str. 50-58).

17. "Siwacz" (Siewca).

Miesięcznik, który poświęcony jest kazaniom i Katechizacji. Dotychczas ukazało się już 15 zeszytów. Ostatni zeszyt z listopada 1937 r. Format 22,5 x 15 cm. Piotr Dzedzyk omawia tu we wszystkich zeszytach "szkołę pracy". Oprócz tego Andrzej Gałandiuk, katecheta z Bolechowa pisze: "Jak powinna wyglądać przepisowo zbudowana katecheza?" (zob. 3-4 numer). Dalej tego samego autora: "O katechezie biblijnej na niższym szczeblu w szkole ludowej" (zob. 5-8 numer) i "O doniosłym zadaniu nauczyciela religii" (numery 9-14). Pismo jest redagowane i wydawane przez katechetę Piotra Dzedzyka.

B. Praktyczne książki pomocnicze dla użytku szkolnego i katechezy parafialnej

1. Praktycznyj prowidnyk dla nauky religiji w szkoli, ta wa w cerkwi. Ułożyw o. Owhen Huzar, szkilnyj radnyk i profesor religiji w muži uczyt. seminari u Lwowi. II dopow. wyd. U Lwowi 1909. Nakładom awtora (Praktyczny przewodnik dla nauki religii w szkole i Kościele. Ułożył o. Eugeniusz Juzar, radca szkolny i profesor religii w seminarium nauczycielskim, nakładem własnym. Format 22,5 x 14 cm. Str. VI + 322 + VIII).

2. "Ostawyte ditej prychodyty do Mni". Pjat' czastej. Nakładom Twa Św. Ap. Pawła u Lwowi 1909-1914. Form..16 x 10 cm. I - 55 stor. (perszyj rik nauky), II - 76 stor. (pro wiru), III - 37 stor. (pro nadiju i możytwu), IV - 62 stor. (pro lubow Boha i blyżnich i pro 3 perszi zapowidi), V - 90 stor. (pro resztu Bożych zapowidej). Napysaw łeonid łuznyčkyj (Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie! Wyjaśnienie katechizmu dla młodzieży, autorstwa Leonida Łuznickiego).

3. "Katechyzы dla I kl. wseludnych szkil". Układu o. P. Dzedyka. Widbytkа zi "Siwacza" (Katechyzы dla kl. I szkół ludowych, autorstwa Piotra Dzedyka. Odbitka z "Siewcy").

4. Nauka wiry i obyczajiw, abo istoryczne, dohmatyczne, moralne i liturhiczne pojasnennia prawd sw. wiry na pidstawі szczodennych mołytow, cerkownych praznykiw i chrystijanśkych obriadiv. Napysaw Anatol Dołynśkij, paroch Unewa, Tom I. Lwiv 1891. Form. 19 x 12,5 cm, stor. 920 (Nauka wiary i obyczajów albo historyczne, dogmatyczne, moralne i liturgiczne wyjaśnienie prawd wiary na podstawie modlitw codziennych, świąt kościelnych i obrzędów chrześcijańskich. Napisał Anatol Dołynśki).

5. "Korotkij wykład nauky wiry ta obyczajiw dla chrystijanśkoji mołodeži i ženychiw. Lwiv 1891. Form 19 x 12,5 cm, stor. 181 (Krótki wykład nauki wiary i obyczajów dla chrześcijańskiej młodzieży i narzeczonych, tegoż samego autora).

Znakomite książki pomocnicze dla katechizacji parafialnej. Szkoda, że nie ukazał się dalszy ciąg i tomu, i że obydwа dzieła już dawno są wyczerpane.

6. "Bilśzij katechyzm chrystijanśko-katołyčkoji religiji Awstrijskoho Epyskopatu prynorowlenyj dla wirnych hr.-kat. obriadu". Preosw. Hałyčko-ruskym Epyskopatom. Żokwa 1902. Form. 21 x 14 cm. stor. 215. Pytań 914 (Więszy austriacki katechizm chrześcijańsko-katolickiej religii).

7. Istoriја Bibliјna St. Zawita dla ruskoho narodu. Napysaw o. Teodozij Tyt Hałuszczynśkij Cz.S.W.W. Cz. 1. Wid sotworennia swita do sberty Mojseja z mnohomy ilustracijamy i odnoju mapoju. Żokwa 1914. 8° XXIV 335. I. Czast` II. Żokwa 1924. 8° 377 I VI. Czast` III. Wid rozłomu żydiwśkoho carstwa do wawyłonskoji newoli (920-587 przed Chr.). Z ilustracijamy switłynamy i mapoju Pałestyny. Żokwa 1934, 8°, 4 299 I VI 2 (Historia biblijna Starego Testamentu, autorstwa Teodozjusza Tytusa Hałuszczynśkiego, 3 części do niewoli babilońskiej).

8. Szpiraho Franc - dr Lewyćkij Jarosław. Katołyćkij Narodnyj Katechyzm. Czast` persza: Nauka wiry. Żokwa 1913. 8°, 373 7. Czast` druha: Nauka obyczajiw. Żokwa 1913. 8°, 415 5. Czast` tretia: Nauka pro sredstwa łasky. Żokwa 1914. 8°, 319 I XXIV (Katolicki katechizm ludowy, autorstwa Franciszka Spirago, w ukraińskim tłumaczeniu dr Jarosława Lewickiego, 3 tomy).

9. Pawło Szwilinśki - dr Jarosław Lewyćkij. Popularni katychytyczni propowidy dla katołyćkoho narodu. Persza czast` : Pro wiru, Użhorod 1926, 8° VIII 366 2. Druha czast` : Pro nadiju i lubow. Użhorod 1927, 8° VIII 372. Szwolinńki P. - łucyk Iwan. Popularni katychytyczni propowidy dla katołyćkoho narodu. Tretia czast` : Pro błahodat` Boży i sw. Tajny. Użhorod 1934, 8°, VI 2 271 (Popularne kazania katechetyczne dla

ludu katolickiego, autorstwa Pawła Szwilińskiego, w ukraińskim tłumaczeniu dr Jarosława Lewickiego i Jana Łucyka).

10. O. Stanysław Harasowskiy. Korotki Katychytyczni nauky. Na osnowi propowidej o. Iwana Ewanhelysta Colnera. Czast` persza: Żowkwa 1937, form. 24 x 16 cm, stor 319 (1). Wydawnictwo Czyna sw. Was. W. Czina (Krótkie nauki katechetyczne, Stanisława Harasowskiego, na podstawie kazań Jana Ewang. Colnera. Część pierwsza zawiera 71 popularnych nauk dla ludu).

11. Pojasnennia prawd katychyzmowych dla dorosłych. Cz. I. Pidručnyk dl nedilnoji Katychyzaciji dorosłoji mołodziży. Żyadyw o. Iwan Pohorećkyj, katechyt fachowych szkół u Stanysławowi. Wydawnictwo "Krynycia" u Peremysły, 1936. Form. 16,5 x 11,5 cm, stor. 64 (Wyjaśnienie prawd katechizmowych dla dorosłych, Jana Pohoreckiego, katechety szkół zawodowych w Stanisławowie. Format 16,5 x 11,5 cm, str. 64).

12. Pomiczni rysunki pry nauci religiji w perszych rokach nawczannia, 31 widrucznych obrazków z pojasnenniam. Wydaw o. Wasyl Kułyk. Zboriw 1930, form. 16 x 10 cm, stor. 26 (Rysunki pomocnicze w pierwszych latach nauki religii. 31 odręcznych rysunków z objaśnieniami. Autorstwa Wasyla Kułyka, proboszcza w Zborowie, według wzoru książeczki rysunkowej dla początkowego nauczania religii autorstwa Ludwika Martina).

13. Biblija, staroho i nowoho zawita w 50 obrazkach. Wydaw o. Łew Dżużyńskij, paroch Łapszyka k. Bereżan. Wełyczyna kolirowych obrazków: 11 x 9 cm (Biblia Starego i Nowego Testamentu w 50 obrazkach. Wydał o. Leon Dżużyński, proboszcz z Łapszyna k. Bereżan. Niestety, wydanie już od dawna wyczerpane).

14. Biblijni obrazky (wsich 44) wydani 1929 r. o. Justynom Hirniakom, parochom Jamnicy z rymowanym tekstem. Wełyczyna 10,5 x 11 cm (44 obrazy biblijne, autorstwa Justyna Hirniaka, proboszcza w diecezji stanisławowskiej).

15. Spiwanyk cerkowno-narodnyj dla narodnych szkół. Ułożyw o. Wiktor Matiuk. Lwiv 1911 (Śpiewnik kościelny, Wiktora Matiuka. Format 22,5 x 14,5, str. 129).

16. Cerkowni pisni (z notamy). Wydawnictwo oo. Wasylian u Żowkwi. Wydannia pjate: 1926, form. 15,5 x 10, stor. 358 X.

17. Kolady abo pisni z notamy na Rizdwo Chrystowe. Wydawnictwo oo. Wasylian u Żowkwi 1925. Takyj sam format, stor. 142 (Pieśni kościelne i kolędy. Wydawnictwo Ojców Bazylianów).

18. "Wseżennaja Wesełysia". Zbirka ukrajinśkych kolad i szchedriwok (z notami). Ułożyw Tadej Kupczyńskij. Lwiv 1928, form. 15 x 11 cm, stor. 76 (Raduj się, wszechświecie! Zbiór ukraińskich kolęd Teodusza Kupczyńskiego).

II. Zasady metodyczne

O metodycznych zasadach katechezy biblijnej uczącej:

Dr Pelesz w swojej Teologii Pastoralnej (1 wydanie w 1877, 2 wydanie w 1885 r.). Daje on ogólne wskazówki na temat opowiadania i zastosowania. Dr Pelesz rozróżnia metodę typiczną, akromatyczną i erotematyczną (heurystyczną).

Eugeniusz Huzar, katecheta w seminarium nauczycielskim we Lwowie, wydał w roku 1906 "Zarys katechetyki i metodyki", w którym wywodzi, że każda lekcja winna składać się z 6 części: wprowadzenia, opowiadania, wyjaśnienia, wyłożenia, zastosowania i utrwalenia. Według tych punktów opracowany został jego podręcznik (2 wyd. w 1906 r.).

Julian Dzerowicz opublikował w 1930 r. "Katechetykę", w której głosi, że każda lekcja powinna składać się z 5 części: przygotowania, przedstawienia, interpretacji, zastosowania i utrwalenia. Profesor Dzerowicz zaleca obok starej metody wyjaśniania tekstu, stosowanie metody monachijskiej.

Wzór biblijnej katechezy dla niższych szczebli podaje prałat Wilhelm Pichler, dlatego teksty te, przez ich przetłumaczenie, winny stać się dostępne nauczaniu.

III. Plan nauczania

Dla pierwszego roku materiał z najdawniejszych dziejów: stworzenie świata, ludzi, ich upadek, obietnica Zbawiciela i równocześnie najważniejsze wydarzenia z Nowego Testamentu. Z Katechizmu: sześć głównych prawd wiary, najważniejsze modlitwy i niektóre pieśni kościelne.

W drugim roku materiał zarówno biblijny jak i katechetyczny zostaje znacznie poszerzony, i tak: z katechizmu przewiduje się już 10 Przykazań i łączy je z biblijnymi opowiadaniem.

Dla przykładu wezmę 3 rok. Pierwszy kwartał (2,5 miesiąca) obejmuje 20-21 godzin lekcyjnych. Nauka rozpoczyna się zwykle z dniem 3 września. Z katechizmu biblijnego 9 jednostek, zaleca się, aby nauczać według kolejności dni świątecznych - od Narodzenia Maryi (pierwszego święta w jesieni) do Przedstawienia NMP w świątyni, które w naszym obrządku przypada 21 listopada (4 grudnia) i przypisuje następujący materiał:

1. O Bogu. Tu rozumie się przede wszystkim przymioty Boże w powiązaniu z najstarszą historią Starego Testamentu.
2. O nadziei - w powiązaniu ze świętem kościelnym "Opieki Matki Bożej", które jest obchodzone 1 (14) października.

3. O wierze - w związku ze świętem św. Dymitrusza, męczennika za wiarę (26 października do 8 listopada).
4. O Kościele - w nawiązaniu do święta męczennika za jedność Kościoła i prymat papieża, św. Jozafata (12 /25/ listopada).
5. O modlitwie - w powiązaniu ze świętem "Wprowadzenia Bożej Oblubienicy do świątyni" (21 listopada do 4 grudnia).
6. O pierwszym i drugim artykule wiary.

W drugim kwartale (od 15 listopada do końca stycznia) - około 13 godzin (w wypadku, gdy trzeci rok nauczania tworzy specjalną klasę), 15 czytanek z historii biblijnej (od Abrahama do Joba), z katechizmu zaś:

1. Około Bożego Narodzenia: 3 artykuł wiary.
2. W związku z Epifanią: O Trójcy Przenajświętszej.

W trzecim kwartale (od lutego do połowy kwietnia) - 17 godzin.
Z Biblii: od narodzenia Mojżesza do wprowadzenia do Ziemi Obiecanej.
Z katechizmu:

- 4 artykuł wiary w okresie Wielkiego Postu.
- 5 artykuł wiary przy okazji Wielkanocy.

W czwartym kwartale - od połowy kwietnia do końca roku szkolnego, który u nas kończy się około 20 czerwca - około 15 godzin lub nawet mniej.

Z Biblii: Dawid, Salomon, prorocy, trzej młodzieńcy w piecu ognistym, Daniel, bracia Machabejscy.

Z katechizmu:

1. 6 i 7 artykuł wiary (przed Wniebowstąpieniem).
2. Przed Zielonymi Świątami: 8 artykuł wiary, o łasce, o założeniu Kościoła (9 artykuł wiary).
3. Przy braciach machabejskich: 11 i 12 artykuł wiary.

Oprócz tego jeszcze różne modlitwy i pieśni, przede wszystkim tekst dziesięciu Przykazań Bożych i przykazania kościelne.

Krótko mówiąc: cały apostołski skład wiary a oprócz tego: nadzieja i modlitwa, 10 Przykazań Bożych, przykazania kościelne i cały Stary Testament, to znaczy 48 czytanek (bez oznakowania, lub oznaczone gwiazdką), inne 12 czytanek pozostaje na piąty rok nauczania.

a) Cały Nowy Testament, to znaczy 59 czytanek; 17 czytanek oznaczonych krzyżykiem pozostaje na 6 rok nauczania.

b) Z katechizmu:

1. Przygotowanie do spowiedzi świętej, według porządku prawd wiary. Wszystkie przykazania są do omówienia dokładniej w kilku lekcjach (1 kwartał) - (Czy jednak możliwe jest w kilku lekcjach dokładniejsze omówienie wszystkich przykazań?)
2. Przykazania kościelne.
3. O łasce i sakramentach świętych.
4. O grzechu i dobrych uczynkach (2 kwartał).

5. O pokucie.
6. O Eucharystii i Mszy świętej.
7. O Komunii świętej (3 kwartał).
8. O sakramencie chrztu.
9. O małżeństwie.
10. O czczeniu Matki Bożej.
11. O cnotach.
12. O Najświętszym Sercu Jezusa.

Dla klasy 5 "Plan nauczania" wyznacza materiał klasy 3, tylko z pewnym pogłębieniem i poszerzeniem, to jest historię biblijną Starego Testamentu, cały mały katechizm i ponadto małą liturgikę w ujęciu łuźnickiego.

W klasie 6 "Plan" przewiduje historię biblijną Nowego Testamentu z podobnym poszerzeniem i uzupełnieniem, z katechizmu zaś części o łasce Bożej, o sakramentach świętych i cnotach oraz znów wymienioną małą liturgikę łuźnickiego.

Ten plan nauczania wykazuje znaczne braki pod względem metodycznym. Należałoby sobie życzyć, by te braki zostały usunięte przez porównanie z obowiązującym w Austrii (w diecezji wiedeńskiej) planem nauczania.

IV. Zakończenie

Jestem w pełni świadom małych osiągnięć, jakie wykazujemy w dziedzinie katechetycznej pracy. Złożyło się na to wiele przyczyn. Jedną z głównych jest bardzo mała liczba samodzielnych placówek katechetycznych. Oto na przykład w diecezji lwowskiej mieliśmy przed I wojną światową 64 punkty katechetyczne w szkołach powszechnych (por. schematyzm kapłański z roku 1914). Schematyzm z roku 1932/33 wykazuje tylko nieco ponad 40 punktów. W roku 1935/36 liczba ta ma być jeszcze bardziej zredukowana.

W tym samym roku było w diecezji stanisławowskiej razem z gimnazjami 29 punktów katechetycznych, w tym około 16 w szkołach powszechnych. Nie lepiej przedstawia się sytuacja w diecezji przemyskiej.

Jeszcze mniejsza jest liczba katechetów, którzy pozostają w swych punktach katechetycznych i oddają się całkowicie tej ważnej, ale nie szanowanej w pełni pracy. Po krótkim czasie katecheci szkół powszechnych zwykle ubiegają się o profesury gimnazjalne, które zapewniają im nie tylko wyższe pobory, ale też większy szacunek, albo przejmują parafie.

Jest też prawdą, że każdy duszpasterz musi być również katechetą, gdyż ma w swojej parafii szkołę, o którą musi się troszczyć. Każdy jednak proboszcz jest tak bardzo zajęty, że w żadnym wypadku nie jest

w stanie specjalnie poświęcić się swojej działalności katechetycznej, przy czym nie wszyscy duszpasterze przeniknięci są świadomością wagi i trudności tego obowiązku. Panuje też powszechne przekonanie, że nie trzeba do tego żadnych specjalnych godzin.

Dochodzi jeszcze do tego zupełna nieznajomość obcej literatury, szczególnie wśród młodszych księży, którzy wyszli z nowych szkół, w których zaniedbane zostały języki obce, przez co stały się im niedostępne obce wzorce (zwłaszcza niemieckie).

Wystarczy wskazać na pewną rozprawę, która ukazała się niedawno w jednym z tygodników. Pewien katecheta szkół ludowych, który powołuje się na swe długie, bo dziewiętnastoletnie doświadczenie, zastanawia się nad pytaniem: "jak i z czego powinno się udzielać dzieciom naukę religii?" (por. "Meta" 1937, r. 13/330/ i 34/331/). W powyższym artykule zaleca naukę religii już od 3 klasy na podstawie katechizmu i poza podręcznikiem Quineta (w polskim przekładzie) i Młynarczyka (polski autor), nie potrafi wskazać żadnych innych autorów swoim współpracownikom.

Nie można też powiedzieć, że wychowankowie seminarium duchownego otrzymują wystarczające przygotowanie do wypełniania swych katechetycznych obowiązków.

Przed wojną katechetyka i metodyka była wykładana przez 6 godzin tygodniowo na czwartym roku. Tak było przynajmniej utrzymywane w programie wykładów na uniwersytecie. W rzeczywistości jednak ten wymiar godzin według zwyczajów uniwersyteckich był zredukowany do połowy. Wykłady prowadził profesor religii z seminarium nauczycielskiego, który w uniwersyteckim kolegium profesorskim nosił tylko tytuł nauczyciela. Wszyscy inni wykładowcy musieli posiadać tytuł doktorski, ale do wykładów katechetyki tego nie wymagano.

Jak wyglądały owe wykłady katechetyki?

Czytano nam suche formuły, zasady i wskazówki i to w dosłownym brzmieniu krótkiego zarysu katechetyki, który właśnie ukazał się drukiem i obowiązkowo musiał być nabyty przez każdego słuchacza. Równocześnie otrzymaliśmy również praktyczny podręcznik tego samego autorstwa. Te dwie książeczki słuchacze ironicznie nazywali "opera" (działa). W drugim semestrze słuchacz był już zobowiązany na podstawie zdobytej wiedzy przygotować katechezę. Do tego służył mu wspomniany "Drogowskaz". Profesor przychodził ze swoimi słuchaczami do klasy. Jeden z nich prowadził lekcję, pozostali się przysłuchiwali. Po tej godzinie winna mieć miejsce dyskusja i krytyka. Ponieważ jednak profesor był często gdzie indziej zajęty, ta część musiała być pominięta. Nie można się więc dziwić, że po takich studiach prawie każdy ksiądz czuł się w szkole całkowicie bezradny. Musiał teraz sam szukać i rozglądać się za pomocą. O proboszczu Meyu, Pichlerze czy podobnych autorach w czasie studiów na uniwersytecie wcale nie słyszałem. Również nic nie

słyszałem o nowych kierunkach. Nie wiem czy obecnie sprawa ta wygląda lepiej. Zamiast jednego fakultetu teologicznego mamy obecnie trzy niezależne uczelnie, z których lwowska rości sobie prawo do tytułu Akademii Teologicznej. Na każdej z tych uczelni wykłada się również wiedzę katechetyczną w ten sposób, że ten sam profesor wykłada również inne dziedziny teologiczne. Tak np. w Stanisławowie dr Bojczuk wykłada teologię pastoralną, homiletykę, katechetykę i pedagogikę. We Lwowie: profesor nadzwyczajny Dzerowicz wykłada pedagogikę i katechetykę. Podobnie jest w Przemyślu. To prawda, że w najnowszej Katechetyce prof. Dzerowicz poświęca trzy strony na wyliczanie literatury, ale słuchaczy to niewiele interesuje, gdyż zasypują swego profesora usilnymi prośbami, aby dostarczył im gotowych i pełnych katechez, gdyż inaczej nie będą mogli wypełnić swego obowiązku katechetycznego. Na to wezwanie prof. Dzerowicz otwarcie wyjaśnił, że w krótkim czasie ukażą się jego katechezy.

Wydaje mi się, że na uniwersytecie w żaden sposób nie można się zadowlić wypowiedzią złożoną przez tego profesora. Bardzo trafne zdanie wypowiedział Wacław Kubiczek, profesor uniwersytecki z Ołomuńca, który napisał w swojej Katechetyce: "Na sposób uniwersytecki studiuje ten, kto się nie zadawała jednym tylko źródłem, lecz stara się to, co usłyszał na wykładach uzupełnić, poszerzyć i pogłębić przez studiowanie innych autorów i czytanie pism fachowych. Lectorem unius libri timeo". Stosownie do tego prof. Kubiczek wprowadził po każdym rozdziale swojej Katechetyki różnych autorów, z którymi każdy studiujący powinien się zapoznać. Oprócz tego znajdujemy w tej Katechetyce wiele katechez wzorcowych i rysunków. Tak powinna wg mnie wyglądać każda katechetyka, aby studiujący byli pobudzeni do prawdziwej pracy duchowej. Bez wiedzy o aktualnych osiągnięciach obcej literatury nie można mówić o postępie rodzimej katechezy. Ponieważ nie wszyscy studiujący i księża znają języki obce, należy zasadnicze dzieła obcej literatury wydać w języku ojczystym. Trzeba jednak powiedzieć otwarcie, że takie przekłady są u nas rzadkością. Nie rozumie się ich wielkiego znaczenia. Nasi fachowcy nie lubią ich. Autor tych słów przedstawił naszemu Towarzystwu św. Andrzeja przekład katechez Pichlera, z propozycją ich wydrukowania. Otrzymałem jednak odpowiedź negatywną. Wyjaśniono mi, że Towarzystwo św. Andrzeja preferuje prace oryginalne, nie zważając na to, że bez tłumaczeń nie można właściwie ocenić, jaką wartość posiadają wszystkie owe prace oryginalne. Ponieważ nie mamy dotychczas takich przekładów, panuje u nas brak jasnych pojęć i kierunków odnośnie do zagadnień katechetycznych.

Przyczyniło się to znacznie do tego, że zasadnicze zagadnienia nauczania religii nie mogą być otwarcie omówione. Nie mamy dotychczas żadnego czasopisma katechetycznego. Pewna próba z roku 1911 nie udała się. Dotychczasowy "Siewca" służy wielu celom. Jest to miesięcznik po-

święcony równocześnie kazaniom i katechezom. Jest jednak prawdą, że "nie można dwom panom służyć".

Brak również u nas stowarzyszeń katechetycznych. Jedno takie istniało przed wojną z siedzibą we Lwowie i obejmowało trzy diecezje. Organizowało ono regularne zebrania i rozwijało się całkiem zadawalająco. Niestety, wojna światowa zniszczyła wszelkie osiągnięcia w tej dziedzinie. Diecezje rozdzieliły się od siebie chińskim murem. Brak wszelkiej jedności. Każda diecezja prowadzi własne życie i pielęgnuje własne kierunki. Duchowieństwo czuje się wzajemnie obco, gdyż nie ma wspólnego organu, w którym możnaby wyrażać swoje poglądy i dojść do porozumienia. Wspólny wróg zbiera swoje siły, my przeciwnie, rozdzielamy się. Diecezja lwowska ma swój naukowy kwartalnik i "stanowy" miesięcznik, stanisławowska inne. Mamy własny tygodnik, Stanisławów również własny. Czytujemy nasze pisma i nie znosimy obcych, podobnie jest u innych. Taki stan rzeczy nie może się przyczynić do rozwoju wiedzy katechetycznej.

Nie mniejszą rolę odgrywa przy tym wybór kandydatów na stanowiska katechetyczne. Prawdą jest, że liczba katechetów ze szkół ludowych jest niewielka. Ale nawet i ta garstka mogłaby coś osiągnąć, gdyby była zafascynowana wspólną ideą i nie zadawalała się mechanicznym wypełnianiem swego obowiązku. Niektórzy katecheci na tych samych stanowiskach pracują już około 30 lat, ale co wnieśli do udoskonalenia metody, podręczników i planów? Czy widać jakiś ślad ich pracy?

W diecezji stanisławowskiej jeden wiejski proboszcz zajmuje się wydawaniem podręczników dla szkół powszechnych, w diecezji lwowskiej profesorowie gimnazjalni i seminariów nauczycielskich układają katechizmy i opowiadania biblijne. A czym zajmują się katecheci szkół ludowych? Sam Szymon Bileński wydał dwie książeczki i przedstawił projekt planu nauczania. Ale to coś za mało pracowników po stronie tych, którzy przede wszystkim powołani są do takiej pracy.

Wiem, że rozwijam przed oczyma łaskawych słuchaczy ciemny obraz naszej katechezy. Ale to było niezbędne. Pierwszym krokiem do uzdrowienia i ulepszenia smutnego stanu jest samorozpoznanie i dobra wola.

Proszę Najlepszego i Wszemocnego Boga, aby zesłał nam kilku ludzi, jeżeli już nie spośród naszych braci, to przynajmniej duchowo spokrewnionych, jak prałat Wilhelm Pichler i jego czcigodny brat Jan. Gdyby znalazło się u nas kilku takich ludzi, to i u nas zaczęłaby się nowa era elementarnego nauczania religii. Oby ten czas wkrótce nadszedł!